

בגלל הבית ולמרות הבית

הדור הראשון ביהדות לדור השני מלמדת אותנו התורה דבר מהותי על ביתו של אברהם. גדולתו של אברהם ושל האוירה שיצר בביתו היא שישנם דברים שאפילו לא צריך לומר אותם. הסיבה שאברהם לא אמר לעבדו את הקריטריון של מציאת אשה בעלת אופי של חסד שתתאים לבנו יצחק, היא מפני שזה היה ברור מאליהו. אברהם לא היה צריך לומר זאת לעבד והעבד לא היה צריך לשאול את אדונו על כך, מכיון שכל מי שחי בביתם של אברהם ושרה הרגיש את אוירת החסד והנתינה. גדולתו של כל בית חינוך היא בכך שישנם דברים שלא צריך לומר אותם אלא הם ברורים מאליהם. התורה מצליחה להעביר אלינו את הרעיון הזה בכך שאנו מופתעים באופן מוחלט מתנאי זה שהוסיף העבד כאשר הגיע לארם נהריים. תוקפו של העניין גדול הרבה יותר כאשר מתברר שהעבד חיפש נקודה מרכזית ומהותית באשה המיועדת, ואילו על נקודה זו לא היה צריך לקבל שום הוראות מאדונו. אולם מסר זה עשוי להקל על מי שצמח בבית שאינו כביתו של אברהם, שכן יוכל לטעון שאין לצפות ממנו למעשים טובים אם הבית ממנו ינק אינו ראוי. מסיבה זו מופיעה בפרשתנו דמותה המיוחדת של רבקה. ניכר בעליל שהתורה עורכת השוואה בין פעולותיו של אברהם בעת הכנסת האורחים לבין פעולותיה של רבקה. הריצה והמהירות הינן דומיננטיות בשני הסיפורים, ובשני הסיפורים ניכרת עשייה יוצאת דופן. אולם לאור התיאור של משפחת רבקה בפרשתנו אנו מתמלאים בהערכה עצומה לדמותה של רבקה. נערה זו צמחה בבית שביטא את ההיפך של נתינה והתמסרות, ואילו רבקה, למרות הבית בו צמחה, מגיעה למידות נעלות בתחום זה.

הלקח הכפול הזה הינו יסוד מרכזי ביהדות. מצד אחד מלמדת התורה את העוצמה שיש ביצירת אוירה מיוחדת בבית, אוירה אשר חוזרת לנשמה של כל דרי הבית. אולם חשוב לא פחות מכך ללמד שכל אדם צריך להיות אחראי למעשיו, ואף אם גדל בבית שאינו ראוי, אין לו אלא לדרוש מעצמו יותר ולהגיע בכוחות עצמו אל עבר המטרה. צריך להאמין בכוחו של הבית אך לדעת גם לקבל אחריות אישית.

שבת שלום,

הרב יוני ברלין, מנהל בית הספר

ההוראות היו ברורות מאד, התוצאות היו מצויינות וגם הביצוע זוכה לתיאור נרחב ומפורט של התורה. עד כדי כך התיאור הוא נרחב בניגוד לדרכה המקצרת של התורה שחכמינו מצאו לנכון לומר: "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים". אולם ישנו פרט אחד המעיב על כל ההצלחה של הסיפור. כאשר בודקים את ההוראות של אברהם לעבדו ישנן אמירות מאד מפורשות לגבי התנאים וההגבלות בנוגע לשליחות. אברהם אבינו רואה לנגד עיניו את הסכנה הפוטנציאלית בנוגע למהפכה שחולל בעולם ברגע שישנו מעבר מדור לדור. לאחר כל המאמץ שהשקיע בהתנתקות מהעבר האילי של משפחתו ובעלייה לארץ ישראל, עליו לוודא שתימצא האשה הראויה ושבנו יצחק לא יבנה את עתידו מחוץ לארץ ישראל. דברי אברהם ברורים: "לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרב" וגם: "הישמר לך פן תשיב את בני שמה". אולם כאשר מגיע העבד לארם נהריים, העבד מוסיף תנאי שלא הופיע כלל בדברי אברהם. הוא פונה אל ה' ואומר כך: "הקרה נא לפניי היום ועשה חסד עם אדוני אברהם, הנה אנכי ניצב על עין המים.. והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני". חכמינו מצאו פגם בבקשה זו והגדירו בקשה זו שלא כהוגן (תענית ד ע"א), מכיון שאף אחד לא הבטיח לעבד שהנערה הראשונה שתנהג כך עונה על הקריטריונים המחמירים שקבע אברהם. אולי הנערה לא תהיה ממשפחתו של אברהם או שיימצא פגם אחר והיא לא תהיה ראויה ליצחק. השאלה הנוספת שצריך לתת עליה את הדעת היא מהיכן למד עבדו של אברהם להוסיף תנאי זה מדעתו? הרי כל מהות הסיפור היא הבלטת עניין השליחות המושלמת שביצע העבד.

אחת ממטרות הסיפור היא ללמדנו כיצד אדם מקבל על עצמו שליחות ומבצע אותה בצורה כל כך מושלמת, ואילו כאן מגלים שהשליח מוסיף דברים משיקול דעתו? ייתכן מאד שהמסר העולה מתוך עניין זה הינו מרכזי לא פחות מהשליחות עצמה. העובדה כי העבד לא הצטווה על קריטריון החסד היא היא הנקודה המשמעותית בכל הסיפור. בשלב המעבר בין